

lagttagelse og frisind

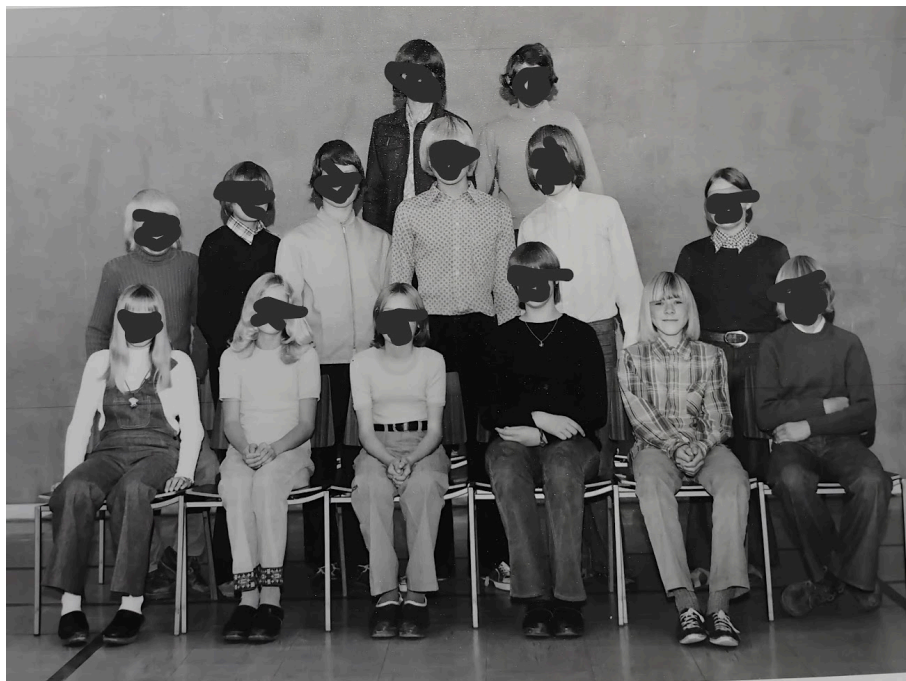
Leksikalsk står bornerthed først og fremmest som frisindets modsætning

Definitionen på og anvendelsen af begrebet "bornert" er i særlig grad tidsbundet, hængt op i en bestemt tids sprogpraksis, og modstillingen af dets betydning i forhold til udtrykket "frisind" er ligeledes traditionsbundet inden for den noget minimale anvendelse, som begrebet/udtrykket finder her anno 2024 i den dansk nordeuropæiske kultur.

Men indikationen for det åbne lærevillige sind, dvs. for frisindet som det positive, er nok værd at tage med sig i modstillingen.

Fordomsfrihed, åbenhed, frisind er værd at gå ind for og er så at sige en sag, der er værd at slå et slag for.

Definitionen på det at være småborgerlig og fisefornem, som det kommer frem i den leksikalske oprensning af, hvad udtrykket bornert betyder, virker allerede antikveret, fordi muligheden for at være borgerlig eller mere eller mindre fornem ikke rigtig findes inden for den kulturkreds, som udtrykket henter betydning i nu.

Klassebillede. 14 karaktertyper anno 1974. Alle gengivet på papir, objektiveret og fortsat reflekteret i hinanden i en eller anden grad, for så vidt som vi endnu lever i og med den virtuelle værdi: nutidens fortid. I nutidens fortid, som billedet er samtidigt med og nogle år

efter, giver hele den leksikalske beskrivelse af udtrykkets betydning mening. Det gav mening at tale om småborgerlighed og fiseførnemhed på daværende.

Engagementet i tilværelsen, den traditionsbundne forankring i tilværelsen, de overlejlrede tillærte strukturer af forventning, som mennesket er bundet op i, er så at sige menneskets iboende konservative natur, noget som ikke kan undværes, men som kan modificeres, så det på egne betingelser lærer at forholde sig lærevilligt til sig selv.

Vi er som mennesker mere eller mindre reserverede i mødet med os selv og hinanden. Moralen på dens sociale betingelser, som den fungerer i vurderingen af medmennesket, er med, den sociale baggrund, som vi kender hinanden på, er med i forståelsen for hinanden. Os på billedet kendte hinanden i hinandens sociale baggrund i en grad, som samtidens unge ikke har mulighed for at gøre. Vi var i højere grad end nutidens unge bestemt af vores forældres næringsliv.

Det konserverende, mere eller mindre reserverede sind, såvel som det lærevillige, er noget, som ethvert menneske har med sig som forudsætning for at kunne erfare noget af betydning for sig og andre. Det er med i bagagen hos ethvert eksistentielt engageret menneske. Det udgør grundlaget for udviklingen af selv samme.

Følgende refleksion er funderet i egen personlige opvækst.

Når jeg tænker på iagttagerens bornerthed, så har jeg en ganske bestemt person med en ganske bestemt attitude for mit indre blik. Jeg ser vedkommende for mig i en situation, hvor han viger tilbage i forhold til en lidt prekær erfaring og sætter det op over for en anden situation, hvor han demonstrativt kaster en tom ølflaske bagover som hans imitation af den fritstillede viking, der fouragerer ved langbordet efter et togt. Begge situationer er taget fra min erindring.

Personen er det, som i almindelig tale kaldes "velopdragen". Han er, hvad rigdom angår, relativt privilegeret hjemmefra og han har været omgivet af ressourcestærke mennesker, som virkeligt har draget omsorg for ham op gennem hele sin opvækst.

Han kender også sorgen, tabet og er empatisk.

Hans identitet er båret i en ubrudt social kontekst, som han kun har været ude af den tid, som den af hans bagland arrangerede opdragelsesrejse tog.

Han blev bekræftet som agtværdig og kommende bærende samfundsborger i folkeskolen, helt modsat undertegnede, der de sidste tre år op til og med tiende klasse var stigmatiseret af Tingkærskolens især konservative og dysfunktionelle lærerstab.

Han er min modsætning, og jeg har respekt for ham som menneske, selv om jeg aldrig ville have realiseret mit liv i jagten på de [mål](#)¹, som han har forfulgt op gennem sit.

Vi er skabt ud af en og samme verden, men det, som vi ser for os, den realitet som vi organiserer for os hver især for vort indre blik, og som vi agerer ud fra, når vi ser ind i en fælles ydre verden, er en konstruktion, der lever og udfolder sig i sin egen sammenhæng, sit eget selvorganiserende autopoietiske system, bevidstheden.

Det autonome autopoietiske (selvskabende) skal ikke ses som en fritsvævende substantiel konstruktion af en anden verden, men netop som en i ontologisk forstand betinget enhed, funderet i en og samme verden, vores alle sammens en og samme verden.

Vi er fundamentalontologisk "bornerte" på hver sin måde. Men verden har hidtil haft plads til os alle sammen.

Han er således min konstruktion, hvor jeg sandsynligvis er helt glemt for ham i hans.

Når jeg ser indikationsværdien "bornert" eksemplificeret, så går jeg altså ind i min egen personlige historik for at finde eksemplet. Der er tale om en for mit vedkommende social/psykisk konstruktion, med egen konstrueret realitet. Samtidigt kan jeg indskrive det hele i en historik, som er mere end min konstruktion.

Begreber som skabelse og forandring, psyke, social kontekst, personlig identitet, stolthed, sociale værdier og normer osv. kommer med som helt afgørende elementer i konstruktionen af den tematiserede persons bornerthed.

Samtidigt melder de store spørgsmål sig på filosofisk plan, det vil sige alle dem, der handler om det mulige i at forandre vores sanselighed, åbenhed og måde at erfare os selv, hinanden og alt andet på. Temaet for hele mit filosofiske projekt.

¹ Valg af levevej og traditionsbunden identitet er afgørende for den måde, som de fleste sociale iagttagere orienterer sig på. Jeg er mig ekstremt bevidst omkring det, at forudsætningen for at kunne tænke frit ligger i muligheden for at orientere sig uafhængigt af ens levevej. Den person, som jeg tænker på, kunne meget vel være en godsejer, tidligere pelsavler, på statslig overførsel og dybt forarget over, at dennes minkavl er nedlagt af hensyn til noget så abstrakt som folkesundheden.

Realitetens konstruktioner med deres konstruerede realiteter

Vi fjerner os ikke fra realiteten med vores konstruerede realitet. Vi forandres og ændrer på den verden, der omfatter det hele.

I 1987 var det filosofiske spørgsmål, som jeg på daværende tidspunkt var mest optaget af, spørgsmålet: om det er tiden, der går, eller om det er verden, der forandres.

Jeg præsenterede spørgsmålet for en medstuderende, der fortalte mig at problemstillingen var velkendt og velbeskrevet.

Jeg forstod på ham, at det var trivielt og stillede mig foreløbigt tilfreds med, at der ikke var noget særligt at komme efter her. Men det blev ikke glemt.

På daværende tidspunkt var jeg optaget af de store ontologiske spørgsmål, som de blev behandlet på baggrund af den intellektuelle tradition, som filosofisk institut på Odense Universitet stod for.

Det er ikke muligt her at gengive diskussionen, som jeg har gjort fx med offentliggørelsen af mit cand. phil. speciale, *Magtens væsen*, her på stedet.

Mere relevant er det fx at komme ind på, hvordan man forholder sig til forandringen inden for Albert Einsteins og Niels Bohrs filosofi.

Som nævnt er det om at anerkende forandringen af mange grunde, og spørgsmålet om, hvorvidt det nu er tiden der går, eller om det er verden der forandrer sig, kan reflekteres på baggrund af den virkelighedsopfattelse, som Einstein og Bohr åbnede op for og arbejdede ud fra hver især, dvs. deres respektive opfattelse af, hvad virkeligheden dybest set er.

Hvis jeg har forstået Einstein rigtigt, så mener han, at tid og rum er relative størrelser, men at der kan findes regneforskrifter, som gør det muligt at kalkulere sig frem og tilbage i både tid og rum. Verden er kognitivt tilgængelig for en hypotetisk iagttager via den kvantificerede [kausalanalytiske videnskabelige metode](#). Det er blot et spørgsmål om at have tilstrækkelig empirisk og matematisk kognitiv kapacitet stående til rådighed i tilgangen til verden. Principielt er den til at forstå entydigt ud fra den [kausalanalytiske metode](#). Der findes med andre ord et grundlag for at skabe en entydigt objektiv sand beskrivelse af verden, som ikke ændres med subjektet eller det kognitive systems indre konstitution. Den fysiske verden er altomfattende og følger sine egne atidslige love, hvor forandringen er reduceret til det, som

adlyder de atidslige love. Gud, skaberen af det hele, er hævet over forandringen, og skabelsen lader sig forstå entydigt ud fra det atidslige, det uforanderlige. Sagt på en anden måde, forandringen bryder ikke med de atidslige love for det, der sker i tiden. Forandringen kan forklares ud fra det uforanderlige, de love, som verdens gang adlyder i sin udvikling.

Muligheden for at orientere sig frem og tilbage i tid og rum ud fra entydigt sande, dvs. atidslige lovmæssigheder, findes i hans forestilling om et fysisk univers. Kogt ned, kan det også siges på den måde, at Gud ikke kaster med terninger, og at tilfældet ikke ændrer på de love, som verden udvikler sig efter i fysisk forstand.

Heroverfor står Niels Bohr, der hævder, at der på elementarpartikel niveau findes randomiserede begivenheder, der griber tilbage og frem i tid og rum, hvorfor de absolutte tidslige og rumlige distinktioner før/efter og her/der bryder sammen. Der findes ifølge ham former for interdependens, som går på tværs af tid og rum. Kvantte Pc'en benytter sig af, at den mindste logiske enhed er dobbelt til stede i tid og rum.

Verden i sig selv - verden for iagttageren

Einsteins akilleshæl, hvad den altomfattende kausalanalytiske forklaring angår, ligger i, at den verden, der forstår sig selv her, må bestå i en fordobling af sig selv, hvor det kognitive system så at sige omfatter sig selv og står uden for sig selv på en og samme tid.

Wittgenstein formulerer det ganske kort med konstateringen af, at verden må være forskellig fra sig selv for at erfare sig selv. Hans korte formulering indikerer primært det grundforhold, at den må stå i forhold til sig selv for at erfare sig selv, hvor det at verden så at sige må fordoble sig selv i forholdet en til en, hvis den vil omfatte og gengive sig selv i en udtømmende erfaring falder som forlængelse af pointen.

Verden er med andre ord en anden i og med at den erfarer sig selv, delt eller ligefrem fordoblet.

Erfaringen gør en forskel og forandrer verden for så vidt, som erfaringen tilhører verden.

Hvis man forholder sig til selve erfaringen, ser den som en form for forandring, så følger den ikke med nødvendighed af det, der var, og den umuliggør foregribelsen af det der kommer ud fra det, der er, netop ved konkret og principielt at bryde med det identiske.

Den vesterlandske filosofi er fyldt med essensmystik og substantiverende subjekt- prædikatlogik, der søger uden om dette grundvilkår af en præmis, dvs. dikteret af kravet om absolut uforanderlighed som værens grundvold.

Siden oldtidens grækenland har man reserveret det sande, læren om det sande, til det atidslige og har været nødt til at indføre tiden. Tiden er det, som dette "noget", der er, befinder sig i sammen med alt det andet, hvor det evige/atidslige er det egentlige, det som tidens begivenheder adlyder og er underordnet rent værenshierarkisk.

Resultatet er mundet ud i en slags bortforklaring af forandringen, også de betingelser som erfaringen selv udgør.

Ånden, substansen, sjælen er inden for denne kognitive tradition blevet tilskrevet de atidslige egenskaber, substantielle kvaliteter, som hæver sig over tiden, og sindets tilstande med alle deres aldeles foranderlige kvaliteter har fået fraskrevet deres position inden for det, der egentlig "er". Alle Søren Kierkegaards pseudonymer lider under dette skisma. Selv holdt han fast i den kristne kosmologi, tænkte og var fundamentalt set en fordækt forkynder af kristendommens budskab, uden at ville stå ved det! Hvis han havde været bare en lille smule ærlig, så havde han ikke været nødt til at skrive så meget. Han var præst i forklædning, og vore dages præster er af samme grund vildt begejstret for hans filosofi. Hans sande objektivitet ville han ikke ud med. Vi kender den alligevel som kristen kosmologi.

Vi opholder os her ved det spørgsmål, som min medstuderende Søren Harnow affærdigede som trivielt og velbeskrevet i 1987 og tager begrebet bornert op igen i relation til.

Min konstruktion af billedet på bornerthed er en psykisk social tidsbunden en af slagsen, der er betinget af min personlige tilværelse, mit unikke eksistentiale. Billedet på bornerthed er betinget af min egen bundethed, som jeg i social og psykisk forstand er hængt op i. Man kan sige, at i det kognitive forløb, hvor min sociale og personlige konstitution får lov at fungere ureflekteret i kraft af sig selv, at der udfolder det sig frit, altså i overensstemmelse med sin egen øjeblikkelige indre nødvendighed. Min erfaring af genstanden for erfaring er i overensstemmelse med mig selv som kognitivt system, og det føles som frihed, når det slår igennem i det ydre uden refleksionens depraverende kraft. Mit eget fritstillede kognitive system udfolder sig uhindret i kraft af alle de fordomme, som jeg orienterer mig ud fra her. Man kan kalde det min egen bornerthed bag indikationsværdien, som bruges som indikation for netop bornerthed i det ydre. Min beskrivelse af en bornert person skal reflekteres i min egen bornerthed! Kanten i min fordømmelse er i den grad blevet blødt op socialt med selvrefleksionen.

På det ureflekterede plan er min egen bornerthed realitetens konstruktion, hvor den indikerede værdi, dvs. det som min egen manifesterede og ureflekterede performance lader træde frem for mig via min ureflekterede performance, er konstruktionens realitet.

Når jeg beskriver mit eget ureflekterede niveau, så sker det i kraft af en tilstand, en performance, som ikke selv er reflekteret.

Det gør en kæmpe forskel, hvordan og når en kognitiv performance flik flakker i forhold til sig selv med udgangspunkt i distinktionen mellem manifest og latent niveau.

Når Niels Bohr og Albert Einstein diskuterer, så har de deres respektive teoridannelser med sig, dvs. spørgsmålet om, hvorvidt Gud kaster med terninger udspiller sig på ekstremt principielt klart afgrænsede præmisser.

Diskussionen er med andre ord hængt op i en klar symbolik, der bruges inden for den moderne fysiks begrebsramme.

Semantikken, begrebsrammen, den ontologi der hviler i forskellige former for semantisk referenceramme, skal ses som en form for manifest selvbekræftende symbolik. Det at reflektere over sådanne sammenhænge er det samme som at orientere sig diabolsk. Distinktionen mellem [symbolsk og diabolsk](#) er taget op i en selvstændig artikel her på stedet.

Det at forholde sig analytisk kan ikke identificeres med det at forholde sig diabolsk, selv om den analytiske metode består i at opdele fænomenet for iagttagelsen i sine bestanddele. Den analytiske metode er taget op i en selvstændig artikel her på stedet, hvor det præciseres, hvorfor den ikke skal identificeres med det at orientere sig diabolsk.

Mit billede på bornerthed er min konstruerede realitet. Den er ingen tilfældighed, dvs. den er fanget ind i en social ramme af erfaringer, en virkelighed, hvor andre menneskers erfaringer falder som reference til fælles begivenheder. Jeg er ikke herre over værdien af de bidrag, som jeg kunne komme med i en social kontekst, hvor eks. på bornerthed hives frem af mig. Dvs. den verden, som mine ytringer falder i, lader dem få sit sociale liv, noget som min personlige konstitution ikke er herre over.

Men ytringerne gør forskel, bidrager til det sociale på baggrund af sociale og psykiske forudsætninger for mening.

Det kan reflekteres, og det kan beskrives som ontologisk forankring, fundamentalontologi, hvor erfaringen med dens tidslighed bundet op i en verden af samtidige elementer, referencepunkter for iagttagere, er mere end de respektive psykiske systemers konstruktion af en realitet.

Realitetens konstruktioner afslører konstruktionernes realitet i deres betingede kontekst, fx via en folkeskoleklassens kollektive erindring, hvor den enes erfaring kan konfronteres med den andens.

Fortiden, som den findes konstruktionens realitet iboende, kan forandres i konfrontationen med medmenneskets erindring og den kan forandres med refleksionen.

Strengt taget har vi kun nutidens fortid, og den er i forandring. Ingen er mig bekendt ankommet til fremtiden før andre, og fordi forandringen rent kognitivt er tilværelsen iboende, er jeg ikke i tvivl om, at det er verden, der ændrer sig mere end tiden, der går!

Det er dog på ingen måde en tilfældighed, at det har været muligt at holde fast i distinktionen mellem tidslig og atidslig inden for den vesterlandske filosofi fra det antikke Grækenland frem til nu. Einstein og Bohrs diskussion virker relevant at tage op her, på grund af symbolikkens generaliserende karakter er det muligt at holde fast i distinktionen mellem tidslig og atidslig.

[Den ontologi, der følger af evolutionsteorien og entropiloven](#), og som ikke er i strid med hverken Niels Bohrs atomfysik eller Albert Einsteins generelle relativitetsteori, og som Stephen Hawking den senere kommer frem til er forenelig med Luhmanns systemteori. Hawking kommer frem til, at selv lovene for verdens forandring forandres med den verden, som adlyder forandringens love. Det er et voldsomt brud med hans egen tidligere tænkning. Det er på ingen måde trivielt og det falder helt i tråd med det, som jeg kom frem til med min læsning af Sein und Zeit i 1987: Det er verden, der forandres, ikke tiden der går!

Det ser ud som om, at det kan lade sig gøre at formulere en ontologi, konsistent epistemologi, der både har plads til kvaliteter og faste identiteter på fysisk makroplan.

Kognitive systemer er en del af verden, der ændrer sig, som struktureret potentiale for forandring, takket være systemernes symbolik, dvs. deres internt sammenhængende semantiske konstitution.

Erfaringen er fundamentalt set diabolisk, dvs. fritstillet, tvivlsom, øjeblikkeligt bundet af indre nødvendighed, kun for at gå under for en anden.

Men den ontologi, som jeg ser for mig, med udgangspunkt i forestillingen omkring det værende, som funderet i mere eller mindre bundne forudsætninger for forandring, er svimlende åben i sit udbud af muligheder for iagttagelse, dvs. abstraktionsniveauet er ekstremt højt samtidigt med at der kan slås ned konkret i et ufatteligt omfang.

Det lader sig fint forklare, at verden hænger sammen på makroplan ud fra distinktionen mellem det tidslige og det atidslige. Der er også plads til kvalitetene, den sande forandring, sindets konstitution som sand kvalitativ væren, der tilhører en og samme verden uden at være reduceret til det mindre værende, som det sker i klassisk vesterlandsk ontologi, fx David Favrhaldts primitive ontologiske dualisme og erkendelsesteori, pensum på filosofisk institut Odense 1987.

På fysisk makroplan er der ikke noget til hinder for at orientere sig, som om at noget er hævet over tiden og forandringen. Problemet med den ontologiske dualisme, som skelner mellem ånd og materie, er, at verden falder fra hinanden her. Det gør den ikke, hvis vi fjerner identitetsprincippet som altomfattende og absolut udgangspunkt for væren, og indfører forandringen i kombination med et abstraktionsniveau, der opretholder muligheden for at tale om ånd og materie, uden at henføre det til substansbegrebet, det identiske, som ikke kan være anderledes.

Følelseslivet, som det tilhører det levende, biosfæren, består ikke i noget mindre substantielt, mindre værende eller en anden slags substans. Verden er ikke spaltet i åndsliv og materie, sådan som hele den vesterlandske ontologi går ud fra. Grisens smerte og angst er virkelig, mere virkelig end dens økonomiske værdi for bonden. Minkens modtagelighed for virus er en fundamental trussel i for menneskeheden, og sygdommene og døden er langt mere forpligtende end den fattige konstruktion af en realitet, som de kommercielle medier, magtelitens finansdrenge og -piger forstår.

Magtelite og den italesættende centralistiske udgave af det moderne danske og ekstremt selvbekræftende bornerte segment satte sig igennem med fuld skrue, da Jakob Ellemann Jensen vendte på en skrå, og gik imod nedlukningen af de danske pelsfabrikker. Folkesundhed, dyrenes ekstremt unaturlige anbringelse i små adskilte bure ved siden af hinanden, deres immunforsvars svigt grundet den unaturlige anbringelse, og de mange mutationer, som coronavirus viste under disse forhold, var alt for abstrakte størrelser for denne tredje generations levebrødspolitiker. Det passede ikke ind i hans kvantificerede verden af pengeværdi, dvs. den verden som

bondepartiet, Venstre, forstår, dvs. det, der danner mening inden for segmentets konstruerede realitet.

Kvaliteterne er ikke tertiære egenskaber², selv om de ikke kan kvantificeres som primære og sekundære egenskaber, sådan som de er i erkendelsesteorien funderet i den ontologiske dualisme. Kvaliteterne tilhører livet i forandring. De kan ikke måles og vejes. De er virkelige!

Når moderne åndsarbejdere skal gøre sig til for sine åndsmedarbejdere, fx som det sker med udråbelsen af "Åben himmel" af Jonas Eika, så husker man omhyggeligt at glemme at fortælle, at værket udspiller sig på baggrund af en fasttømret stok konservativ forestillingsverden, der henter sit svung via sin mangel på filosofisk afstandtagen til det antikverede univers af en primitiv kristen kosmologi. Magien her hviler i mangel på afstand til den form for værensforståelse, som kan identificeres med en forældet vesterlandsk lære om det, der er, dvs. over for den traditionelle vesterlandske ontologi.

Sagen er, at de semantiske øvelser, om de så falder som det, der genremæssigt kaldes skønlitteratur, eller om de udfolder sig som udgydelser fra den kunstige intelligens, alle har sin forankring i det, der er, findes og forandres, og at tilgangen, dvs. læren om det, er fanget ind af fordomme, tradition. Men mennesket kan via refleksion, troløshed, skræmmende fordomsfrihed nærme sig det skabende princip, det som sindet er i sin grundvold, hvis det nærmer sig erfaringen som den er i hvert eneste øjeblik: kreativ spontanitet.

Hvis mennesket for alvor begynder at forstå, at erfaringen er struktureret af semantisk tradition, at læren om det, der er, indgår som forudsætning for det sete og erfarede, og at mennesket ikke kan sætte sig ud over dette faktum, men må betjene sig af det, for at forstå sig selv som kognitivt væsen, og især at det samtidigt og netop derfor også kommer frem til den fundamentalontologiske erkendelse, der handler om, at selve erfaringen i et hvilket som helst splitsekund er sin egen største troløshed, offer og bøddel i processen, skabelsen og undergangen i en og samme begivenhed, så vil mennesket få en fornemmelse af, hvor billige tricks der er tale om, når de rene marketingeksperter, som fx Donald Trump og andre af den såkaldt

² Inden for den ontologi, som kritiseres her, findes der primære, sekundære og tertiære egenskaber. Følelserne, sindets tilstand, tilskrives en væren uden for den udstrakte verden. De er ikke udtryk for noget rigtigt, da de opstår og går under, og de indikerer ikke virkeligheden, fordi virkeligheden udgøres af de primære egenskaber, det der ikke kan være anderledes. Det er David Favrholtts ontologi, hans lære om det, der er pensum på Filosofisk institut Odense anno 1987.

frie verdens tabende vindere bestræber sig på at opnå lidt bevågenhed og kommerciel og demokratisk værdi.

Når man betragter den sociale selvbeskrivelse, som den udfolder sig i de kommercielle medier, public service medierne indbefattet, og man har de fundamentalontologiske briller på, så begynder man at forstå hvor latterligt lidt, der sker her, hvor stereotypt dyrkelsen af markedsværdien og de pseudo agtige former for åndsprodukter og substans er.

De store monoteismer og markedsfundamentalismen er den sociale selvbeskrivelse iboende som pseudo-objekter, [falsk objektivitet](#). Man holder fast i de forskellige former for social antagonisme og konfliktens konstruerede virkelighed ud fra latterligt urealistiske konstruktioner som kristen, muslimsk og jødisk kosmologi.

Vestens illegitime og iflg. international lov ulovlige krige i Mellemøsten for olie ved begyndelsen af dette årtusind er muligvis ikke glemt i den sociale selvbeskrivelse, men man huskede omhyggeligt ikke at forholde sig reelt til det dysfunktionelle og illegitime i vestens krigsførelse, da det kunne have gjort en forskel. Det at komme med lidt kritik nu kan være ligegyldigt. Da det galt, blev der ageret ud fra et ekstremt virkelighedsfornægtende imperativ, bygget op om kravet om uanede mængder af olie i økonomien. Man dæmoniserede kulturen i Mellemøsten som argument for at gå ind og tage hånd om kilden til råstoffet i økonomien, de fossile brændsler, som man har ødelagt jordens klima med.

Dollarøkonomien og den ekstremt destruktive kreation af penge, som man smadrede tilværelsen med i de hedengangne østeuropæiske lande lige efter murens fald, er et andet af de helt store tabuer i den sociale selvbeskrivelse. Det er fortsat det store tabu.

Ind til det punkt, hvor det gik op for vesten, at Putin faktisk stod i vejen for den vestlige kapitalens uhæmmede opsamling af aktiver i øst med sine markedsendogent skabte penge, var han en fin fyr i Tyskland og USA, hvor den politiske og socioøkonomiske selvforståelse formuleres.

Putin var ikke demokratisk, det vidste man godt, men så længe han lod kapitalen samle op af værdier i Rusland og tillod randstaterne at gå over til EU, så var han ok. [Faktisk blev han regnet som en af den fri verdens magtelites egne](#). Man havde af samme grund ekstremt svært ved at indrømme, at krigen i Europa var en realitet allerede i [2014](#).

Man taler udadtil om behovet for tolerance og åbenhed, men tolererer paradoksalt nok antagonismen, som bunder i falsk objektivitet. Man

holder fast i markedsværdien, dvs. de pengeværdier som lever ved et pengeøkonomisk system, hvor markedsværdien primært skabes via seddelpressen og reklamens magt mere end menneskets eller andre livsformers fundamentale behov for livsrum.

Man smadrer klimaet og livets betingelser i udviklingens navn, dvs. ontologien er ikke i orden.

Man taler om at vækste sig ud af de problemer, der skyldes væksten.

Og, når man skal drømme sig lidt væk fra den virkelighed, som man skaber og er bærende kraft i og med, så drømmer man sig tilbage til det 13 århundrede, med den kristne kosmologi i bagagen, som om den var befordrende for oplevelsen af vedkommenhed. Det hele udspiller sig på antikverede betingelser.

Den rigtige sanselighed og forandringen af samme er for meget.

Man vælger de traditionsbundne konflikter, konfliktens og krigens realitet, fordi det er lettest for sindet.

At forstå sig selv og den sejrende livsstil som problemet, konservatismen og markedsfundamentalismen som forklaringen på de største udfordringer, det at den sejrende livsstil er sit eget største problem, det er for meget.

Forståelsen for det fordrer erfaringen af forandringen, sanseligheden, den kognitive konstitution som problemet.

Der kan i den grad tales om, at tiden er bornert, at tiden er reserveret over for det, som det handler om, realitetens konflikt, konflikten med livsgrundlaget, og tiden flygter over i de fordummende tilgange til sig selv og alt andet, kosmologiernes patetiske atidslighed og den falske objektivitet, konfliktens realitet.

Man vil hellere tale om,

- at økonomien er truet eller i fremgang,
- at antallet af flyrejsende er stigende, selv om det er skidt for klimaet,
- at Putin er en skidt fyr, som skal have nogle bomber i hovedet,
- at demokratiet er i fare på grund af Trump, end man vil tale om, hvad der har muliggjort Putin, Trump som en trussel for globaliseringen og økonomien og det gigantiske antal flyrejser.

Dansk landbrug er en katastrofe for økonomien, klimaet, grundvandet og biodiversiteten til lands, vands og i himlen. Men alligevel holder man det oppe med offentlige midler, finanssektorens lånepenge og

fortsat italesættelse af nationens primære erhverv, som om det var bærende element i realøkonomisk og ontologisk forstand.

Det er ikke forpligtende sammenhænge, der kommer til udtryk mellem ontologi og de semantiske øvelser, som præger den sociale og psykiske realitet i den fri verden.

Ontologien er ikke i orden. Bornerteden står i vejen for den fundamentalontologiske erfaring af realitetens konflikt. I stedet flygter det svage sind ind i konfliktens let forståelige realitet, alle de semantiske øvelser, der kommer forbrugeren af bekvem selvbeskrivelse imøde.

Trump, Musk, Sam Altmann tjener styrtende på fortællingen om, at hvad der er godt for den ene på markedets betingelser, det er ikke bare godt for denne, men i det hel taget.

Verdens fattige og naturen mærker konsekvenserne af realitetens konflikt.

Men naturen er tavs og taberne drømmer om at blive vindere. De er også bornerte. De vælger enten at flygte til de velstillede dele af verden, at tro inden for en af de store monoteismer eller de dør som KZ-fanger i flygtningelejre skabt via den fri verdens militære og monetære midler.

Det er med andre ord ikke rart at orientere sig uden filter. Det er mere bekvemt at være reserveret, bornert i ordets mere atidslige betydning.